

Somos Zsuzsanna

1453: Konstantinápoly eleste és ebben Orbán mester ágyúinak szerepe

ELŐZMÉNYEK

A Kr.e. VII. században alapított Bizáncot *Nagy Konstantin* (Kr.u. 272-337) saját maga után elnevezve (Konstantinápoly) megtette a Keletrómai Birodalom fővárosává. A várost második Rómának tekintette, 7 dombon épült fel, városfallal övezte. Nagy Konstantint csapatai 306. júl. 25-én kiáltották ki császárnak, miután Rómában a Milvius hídon legyőzte *Maxentiust*, a törvényes uralkodót a kereszt jegyében. 395-ben lett vége a *Diocletianus* által alapított Római Tetrarchia korának, a birodalom két részre, Nyugat- és Keletrómai Birodalommá vált. A Keletrómai Birodalom császára *Arcadiusz*, a Nyugatrómai Birodalomé *I. Honorius* lett.

Bizánc legendás falait a gyermek *II. Theodosius* (401-450) császár erősítette, ill. építtette meg a hun támadások megelőzésére. A külső falak 8 méter, a belsők 2 méter magasak voltak. A hunok ekkor már birodalmat építettek kelettől nyugatig (Duna menti Birodalom), de féltő volt, hogy megtámadják Konstantinápolyt. Erre jó alkalmat nyújtott a 448/449 táján bekövetkezett földrengés, amelyben a 20 km hosszú hármass falrendszer 96 tornyából 57 elpusztult. Bár a császár felépíttette a falrendszert mielőtt Attila odaért volna, azért kénytelen volt neki békeadót fizetni.

E tárgyalások keretén belül történt egy bizánci követjárás Attila udvarába *Priszkosz* rétor vezetésével, akinek leírása értékes adatokat szolgáltat Attila udvartatásáról, birodalmáról, személyiségéről.

ORBÁN MESTER ÁGYÚJA, A BASILIKA

Ekkortájt Erdélyben pattantyús képzés Szebenben, Besztercén és Brassóban történt, az utóbbi volt a legnagyobb, Brassó környékén (Berecken) ma is élnek Orbánok. Így valószínű, hogy ágyú-mesteri kiképzését Gábor Áronhoz (1814-1899) hasonlóan itt kapta.

Beder Tibor kutatásai szerint Orbán mester felajánlotta tüzérségi tudását a konstantinápolyi császári udvarban, alkalmazása helyett inkább tömlöche vetették. Az első konstantinápolyi sikertelen török ostrom után szerzett tudomást *II. Murád* szultán a magyar ágyú-öntőről. A szultán egy „török kommandó” felállításával kiszabadította a mestert, és „hadmérnökként” személyesen fogadta: megbízta a világ legnagyobb ágyújának kiöntésével. Ez lesz a *Basilika/Dardanella úgyú*. Egy példány, a *Sahi* ma is látható Isztambulban (Katonai Múzeum), egy másik pedig az Egyesült Királyságban.

Orbán mester tulipános ágyúja Konstantinápolyban

Orbán mester óriási ágyúját Edirnében tervezte, majd Demirköyben öntötte ki két részben, amelyeket összezsavartak.

A mester a szultán ágyúkészletét száz darabra dagasztotta, ebből néhány volt a mega-ágyú, a Basilika. A 8 méternél hosszabb mega-ágyút az ostrom helyszínére 60 ökör vontatta, miközben mindkét oldalán 200-200 ember egyensúlyozta. Az ágyú mozgatásához 50 ács és 200 segéd szükségeltetett, ha szükség volt rá, hidat is építettek neki. Az ágyú 99 cm átmérőjű, legalább 550 kg súlyú lövedéket volt képes kilőni egy méterre. Felhevülés miatt egy nap 7x volt tölthető: rettenetes pusztítást végzett a várfalban, majd rögtön bevetették a többi kisebb-nagyobb ágyút és „bombáztak” tovább a falakat nem hagyva időt a kijávitásukra.

KONSTANTINÁPOLY ELESTE

1453-ban az akkor 21 éves nagy hódító, *II. Mehmed*, (1444-1451) volt a szultán. Ekkor már Kelettől Európa szívéig egy hatalmas oszmán tenger övezte Konstantinápolyt.

II. Mehmed alkalmazta következetesen az elődje által bevezetett szokást, azaz a trónkövetelők fizikai megsemmisítését. Ehhez a Korán adott neki felhatalmazást: „a viszály rosszabb, mint az emberölés” és ezt törvénybe iktatta. „Fiaim közül bármelyik a szultánságra kiválasztatik, kívánatos, hogy a fivéreit a halálba küldje, így védelmezze a világ rendjét... Fiaik is ennek szellemében cselekedjenek”.

Konstantinápoly első, 1452-es ostroma sikertelen volt.

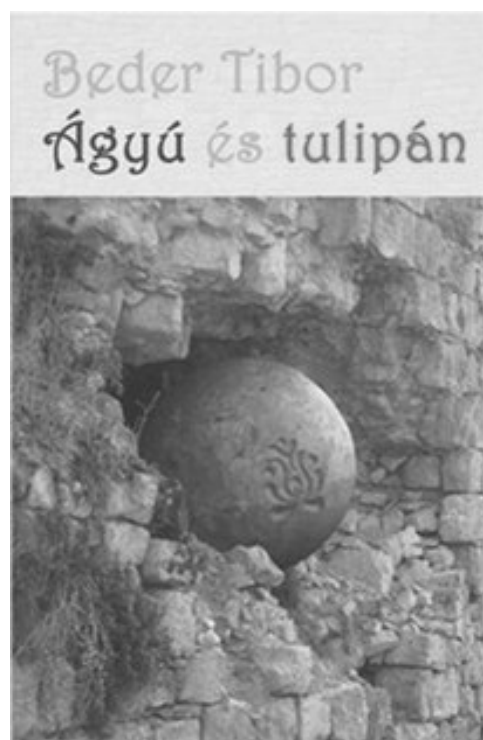
A második ostrom 1453. ápr. 2-án kezdődött és május 29-ig tartott: szakadatlanul lőtték az ágyúk a várrendszerre. A 900 éves várrendszer csaknem

6 hét alatt megsemmisült. Az ostrom végére a Basilikák összeomlottak.

A szultán 3 napos szabad rablást engedélyezett. Elképzelni sem tudjuk a rombolást, amit végeztek. Éppen a padlót szedték fel a Hagia Szofiában, amikor a szultán belépett és megdöbbsent a cselekedet láttán. Azonnal megparancsolta a pusztítás abbahagyását és megkezdte a város felépítését. A kereszténység legnagyobb pompás temploma megszűnt létezni: a benne őrzött ereklyék, Krisztus töviskoszorújának, Noé bárkájának darabja megsemmisült.

Az akkori világ leghatalmasabb, csodálatos templomából muszlin mecset lett, majd részbeni restaurálás után ma múzeum.

IRODALOM

Beder Tibor: *Ágyú és tulipán*. 2012.